

**ZALA MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA
2015-BEN A STATISZTIKA TÜKRÉBEN**

A statisztikai adatszolgáltatás Zala megyében

2016 elején Zala megyében 288 könyvtári adatszolgáltató szolgáltatott statisztikai adatokat a 2015. évről. Ebből funkciója alapján 1 megyei könyvtár, 1 megyei ellátó központ, 8 városi könyvtár, 1 városrészi könyvtár, 12 fiókkönyvtár, 8 községi könyvtár, 241 könyvtári információs és közösségi hely, továbbá 3 egészségügyi szakkönyvtár, és 8 egyéb szakkönyvtár, 4 felsőoktatási könyvtár és 1 egyéb könyvtár.

ADATSZOLGÁLTATÓ KÖNYVTÁRAK	2015-ben
Megyei könyvtár	1
<i>Megyei könyvtár ellátó központ (KSZR)</i>	<i>1</i>
Városi könyvtár	8
Városrészi könyvtár	1
<i>városi/városrészi fiókkönyvtár</i>	<i>12</i>
Községi nyilvános könyvtár	8
Könyvtári információs és közösségi hely	241
Települési könyvtár összesen (fiókkönyvtárak és ellátó központ nélkül)	259
Egészségügyi szakkönyvtár	3
Egyéb szakkönyvtár	8
Felsőoktatási könyvtár	4
Egyéb könyvtár	1
Összes adatszolgáltató	288

A települési könyvtárak száma kettővel növekedett, így 2015-ben már minden településen volt könyvtári szolgáltatás. A nyilvános könyvtárként működő községi könyvtárak száma hárommal csökkent, a továbbiakban a KSZR szolgáltatásait veszik igénybe. A könyvtári információs és közösségi helyek száma öttel növekedett, csatlakozott a korábban intézményként működő Dobronhegy, Kehidakustány, Túrje, és két korábbi években ellátatlan település, Iborfia és Sénye. A 8 városi könyvtár mellett nyilvános könyvtárként működött a Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központ könyvtára, így a megyeszékhelyről két nyilvános könyvtár jelentett adatokat. A fiókkönyvtárak 2015-ben is külön jelentettek adatokat, így a 259 könyvtár mellett 12 fiókkönyvtár volt adatszolgáltató. A KSZR ellátó központ szintén külön jelentettek adatokat, így az adatszolgáltatók száma összességében 13-mal volt több, mint a könyvtárak száma. A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár esetében így összesen 7 adatlap kitöltésére került sor (megyei könyvtár, ellátó központ és 5 fiókkönyvtár). A Városi Könyvtár Lenti 5 jelentést készített (városi könyvtár és 4 fiókkönyvtár), a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 3 jelentést készített (városi könyvtár és 2 fiókkönyvtár), a Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központja és Könyvtára 2 jelentést készített (ZVMKK és 1 fiókkönyvtár).

A szakkönyvtárak illetve felsőoktatási és egyéb könyvtárak száma Zala megyében összesen 16 volt, számuk 2015-ben nem változott.

Zala megye településeinek könyvtári ellátása:

A jellemzően kistelepüléssel Zala megyében összesen 258 település található, köztük 10 város és 248 község. A megye 10 városa közül a legtöbb kisváros, 5 város 5000 fő alatti település. Pacsa kivételével minden városban működik városi könyvtár, a megyeszékhelyen, Zalaegerszegen a megyei könyvtár és egy városrészi könyvtár. Pacsa a megye legkisebb városa (lakossága 1768 fő), ahol az önkormányzat nem tart fenn intézményi formában nyilvános könyvtárat, hanem kistelepülési könyvtári szolgáltatást rendelt meg a megyei könyvtártól.

A 248 község mindegyike 5000 lakos alatti kistelepülés, közülük csak 8 falu működtetett önállóan nyilvános könyvtárat 2015-ben, 241 település könyvtári információs és közösségi helyet, így Zala megyében a települések 93 %-a a KSZR szolgáltatást veszi igénybe.

Kistelepülési ellátás együttműködve a városi könyvtárakkal

Szolgáltató könyvtár	KSZR szolgáltatás		Hálózatgondozás	Ellátott települések összesen	
	Község	Város		Község	Város
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	39		5	44	
Városi Könyvtár, Lenti	50			50	
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	43		3	46	
Fáklya Művelődési Központ és Könyvtár, Letenye	26			26	
Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár	82	1		82	1
Összesen	241	1	8	246	1

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerben a kistelepülések a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárral kötötték meg a megállapodást a könyvtári szolgáltatások biztosítására, de 4 városi könyvtár (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa) részt vett a szolgáltatásban. Ezt indokolta a szolgáltató helyek nagy száma, valamint a városi könyvtárak korábban kialakult szoros kapcsolata a településekkel. E megállapodások alapján biztosítottuk a települési kiskönyvtárak számára a kulturális alapellátást. A szolgáltatás keretében valósult meg a könyvtári dokumentumok beszerzése, feldolgozása, kijuttatása a településekre; a kint lévő állomány gondozásának segítése, a könyvtári nyomtatvány és egyéb könyvtári felszerelések biztosítása, a helyismereti és közhasznú információk szolgáltatása, könyvtári rendezvények szervezése, közvetítése, a könyvtári alkalmazottak és a használók képzése, illetve a szakmai tanácsadás. Minden település számára szerveztünk különböző rendezvényeket, elsősorban kulturális és közösségfejlesztő programokat. Folytattuk a kistelepülések működési körülményeinek javítását, a bútorok és technikai (elsősorban informatikai) eszközök beszerzését.

A megyei könyvtár közvetlenül 82 község és 1 városi könyvtár (Pacsa) számára biztosított kistelepülési könyvtári ellátást. A keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár 39, a Városi Könyvtár Lenti 50, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 43, a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár 26 községi szolgáltató hely ellátókönyvtára volt 2015-ben.

Zala megye könyvtári ellátása a számok tükrében

Az önkormányzati fenntartású könyvtárak összes alapterületének nagysága 2015 végén 23 061 m² volt, 1 921 844 db-os dokumentumállomány, 3466 féle kurrens folyóirat és 773 számítógép állt a használók rendelkezésére.

A megyében a könyvtárak többsége kicsi alapterületű. A megye lakosságának összesített könyvtári alapterületi ellátottsága (alapterület/népesség*1000 fő) 82,76 m². Ugyanakkor a

közel 59 ezer lakosú Zalaegerszegen figyelembe véve az összes könyvtárat, városrészi könyvtárat és fiókkönyvtárat, 1000 lakosra vetítve mindössze 54 m² könyvtári alapterület jut. A városok könyvtárainak átlagos alapterülete ezer lakosra számítva 80 m². Ebből van olyan kisváros (Letenye) ahol közel 140 m², míg például Zalaszentgróton 39 m². A 8 községi könyvtár átlagos alapterületének nagysága 1000 lakosra vetítve 82,6 m².

A könyvtári információs és közösségi helyek esetében a megyei átlag alapterület 44 m². A *KSZR ajánlás* szerint ugyanakkor az optimális alapterület 80-100 m², amelyet csak 34 településen (14%) tudnak biztosítani. A 241 település összesített lakosság száma 113 614 fő. Így az összes települést tekintve 1000 lakosonként 95 m² alapterület áll rendelkezésre.

Könyvtár típusa	A szolgáltatóhelyek száma a fiókkönyvtárak nélkül	Szolgáltató közösség	Alapterület (m ²)	Számítógépek száma a használóknak (db)	Nyilvános számítógépből internetes	Tárgyévben beszerzett állomány (db)	Állománygyarapításra fordított összeg a kifizetett számlák alapján (ezer Ft)	Állomány összesen	Regisztrált felhasználó (fő)	Személyes helybéli használat összesen (alkalom)	Az összes személyes használatból internethasználat	Távhasználat (alkalom)
Megyei könyvtár	1	58 959	2 784	43	43	6 055	10 493	325 149	10 634	100 077	4 839	524 768
Városi/városrészi könyvtárak	9	155 737	8 198	115	113	17 222	25 412	678 332	20 674	313 814	26 962	640 967
Községi könyvtárak	8	14 990	1 239	34	33	2233	3961	101381	2272	20 243	8 373	1253
Megyei könyvtár (KSZR - csak állományadat)						26587	57625	185309				
Könyvtári információs és közösségi helyek	241	107 917	10 840	581	567	156	337	631 673	15419	216 353	75 248	5041
Megeye összesen:	259	278644	23061	773	756	52253	97828	1921844	48999	650487	115422	1172029

A gyarapodás darabszáma 90,48%-a volt a 2014. évnek, az év folyamán összesen 52 253 db-bal növekedett a könyvtárak leltári állománya. A megyei összes lakosság számot tekintve ezer lakosra 187 kötet beszerzése került sor. A legjobban ellátottak a KSZR-hez csatlakozott települések, ahol 2015-ben ezer lakosonként 248 új dokumentumhoz férhettek hozzá. Ugyanakkor a megyeszékhelyen csak 119 kötet jut ezer lakosra.

A gyarapításra fordított összeg 96,39% volt az előző évhez képest, összesen 97 828 eFt-ot fordítottak dokumentum beszerzésre. Az előfizetett kurrens időszaki kiadványok száma 3466 volt. A községi nyilvános könyvtárak közül 2 településen nem volt kurrens folyóirat előfizetés (Murakeresztúr, Szepetnek). Állománygyarapításra a települések lélekszámát figyelembe véve, ezer lakosra vetítve 351 eFt-ot fordítottak a megye könyvtárai.

A könyvtárhasználati adatok megyei szinten csak kis mértékben változtak: a regisztrált könyvtárhasználók száma 48 999 fő volt. Az előző évhez képest a változás kicsi, 99,45%, de folyamatos csökkenés volt megfigyelhető az elmúlt 5 évben.

Az aktív használók száma 41 833 fő volt, 4,3%-ot csökkent. Ugyanakkor a könyvtári információs és közösségi helyeken a könyvtárhasználat növekedett: 15 419 fő használót regisztráltak (105,62%) ebből 13 938 fő volt az aktív használó (102,61%). Zala megye lakosságának 17,6 %-a könyvtárhasználó, átlagosan ezer lakosra közel 7 ezer kötet (település

ellátottsága), a könyvtárakban egy regisztrált használóra 39 kötet (használó ellátottság) állt rendelkezésre.

A személyes látogatások száma 2,4%-al csökkent: 650 487 alkalommal keresték fel a beiratkozottak a könyvtárakat. A könyvtárakban helyben internetezők száma tovább csökkent (86,49%), összesen 115 422 alkalom volt az internethasználatok száma a megyében. Még a KSZR szolgáltatóhelyeken is megfigyelhető némi csökkenés (97,62%). A legnagyobb mértékben a városi könyvtárakban csökkent az internetezést igénybe vevők száma (65,56%).

A személyes használatok száma a megyei lakossági adatokat figyelembe véve lakosonként 2,3 személyes látogatás.

A távhasználatok (telefon, fax, OPAC, honlap) száma a megyében összesen 1 172 029 alkalom volt. Az előző évi 17%-os emelkedés után 2015-ben a 2014-es adat 96,89%-át teljesítették a könyvtárak. A falvakban továbbra is nagyon alacsony a távhasználat, ugyanakkor az adatok folyamatosan emelkedést mutatnak, a könyvtári információs és közösségi helyeken 31,76%-kal több távhasználatot regisztráltak, mint az elmúlt évben. A megyei könyvtár távhasználat 524 768 db volt 2015-ben, ami a megyei összes távhasználat 45%-át teszi ki.

A kölcsönzött dokumentumok száma a megye települési könyvtáraiban összesen 822 694 volt, és 640 589 db dokumentumot vettek kézbe helyben az olvasók. Az előző évi adatokhoz képest megyei szinten a kölcsönzések száma 6,9%-kal csökkent, a helyben használatok száma 3,36%-kal növekedett. A kölcsönzött dokumentumok száma a legnagyobb arányban a megyei könyvtárban csökkent (78,92%), ugyanakkor a KSZR szolgáltató helyein emelkedést mutat (109,19%).

Egy regisztrált olvasó átlagosan 13 alkalommal kereste fel a könyvtárát az év során, 2 alkalommal internetezett, 17 dokumentumot kölcsönzött és 13 dokumentumot használt helyben.

A 14 év alatti beiratkozott olvasók száma 6,4%-kal növekedett, összesen 16 964 gyermekolvasót regisztráltak a zalai közkönyvtárakban. Az összes regisztrált olvasónak 34,6%-a volt 14 év alatti. A személyes használatok száma a 14 év alattiak körében összesen 254 213 alkalom volt, ami az összes személyes használat 39%-a.

A kölcsönzött dokumentumok száma a 14 év alattiak körében 10%-kal nőtt az elmúlt évhez képest, összesen 256 814 db volt. A helyben használt dokumentumok száma 2015-ben a 14 év alattiak körében 6,6 %-ot csökkent, 214 363 db volt. Egy beiratkozott gyermekolvasó az év folyamán átlagosan 15 alkalommal kereste fel a könyvtárát, 15 db könyvet kölcsönzött ki, valamint 13 db-ot használt helyben.

A zalai közkönyvtárakban összesen 81 051 referenzs kérdést regisztráltak, az előző évhez képest 2,8 %-kal többet.

A zalai önkormányzati könyvtárakban 2015-ben összesen 4 554 rendezvényt tartottak, ebből 254 kiállítást, 2 322 kulturális közösségi rendezvényt, 387 használóképzést, 1028 olvasáskultúra fejlesztő programot, 132 digitális kompetenciafejlesztő képzést (ezek többségében 20 órás képzések voltak, így a foglalkozási alkalmakat számítva 660 alkalom) 431 egyéb rendezvényt. Ezekben a programokon összesen 191 461 résztvevőt regisztráltak. A könyvtári információs és közösségi helyeken 2 153 rendezvényre került sor, amelyen 103 722 fő vett részt. A rendezvények száma 14,42%-os emelkedést mutat.

A települési könyvtári adatsorok nem tartalmazzák a könyvtárközi kölcsönzéseket, de érdemes megemlíteni, hogy a beérkezett kérések és küldött kérések száma is emelkedett 2015-ben. Összesen 3541 beérkezett kérést regisztráltak a könyvtárak. Ugyanakkor a más

könyvtárba elküldött kérések száma összesen 5951 db volt. A könyvtárközi szolgáltatást biztosító könyvtárak elsősorban az eredeti dokumentumot küldték el a kérő könyvtárnak.

A megye könyvtáraiban a könyvtáros munkakörben foglalkoztatottak száma 372 fő volt, ebből 191 rendelkezett könyvtáros szakképesítéssel, 181 egyéb szakképesítéssel. Ebből a KSZR szolgáltatóhelyein összesen 248 főt foglalkoztattak könyvtáros munkakörben, és ebből 80 fő rendelkezett valamilyen könyvtáros szakképesítéssel. A községi és városi könyvtárakban (Zalaszántó, Zalakaros kivételével) mindenütt biztosított volt legalább egy, fő állású könyvtáros személyzet. A városokban ezer lakosonként 0,5 könyvtáros személyzet nem áll rendelkezésre Zalakaroson (3 fő teljes munkaidőre átszámítva 0,7), Zalalövön és Zalaszentgróton. Ezekben a könyvtárakban különösen indokolt lenne a könyvtáros személyzet bővítése.

Heti nyitva tartás	Könyvtárak/ fiókok/ szolgáltató helyek száma
0-5 óra	8
6 óra	142
7 - 10 óra	52
11-20 óra	24
21-30 óra	20
31-40 óra	17
41 óra felett	8

271

A megye települési könyvtárainak nyitva tartása nagy eltérést mutat. Néhány fiókkönyvtár heti nyitva tartása 5 óra alatt van. A KSZR szolgáltatóhelyek esetében a megyei könyvtárral kötött megállapodás rögzíti, hogy az 1000 lakos alatti településeken minimum heti 6 órát nyitva kell lenni, ezt teljesíti 142 szolgáltatóhely, 70 (1000 fő lakos alatti) település ennél többet nyitva tart.

Az önállóan működő 8 községi nyilvános könyvtár közül a 30 óra nyitva tartás csak Gyenesdiáson és Vonyarcvashegyen volt biztosított. A városokban működő könyvtárak között 9 fiókkönyvtárban és Zalakaroson a városi könyvtárban nem éri el a 30 órát a nyitva tartás, a többi könyvtárban mindenütt meghaladja azt. A legmagasabb (47 óra) a nyitva tartás Zalaegerszegen a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárban; Lentiben heti 45 órát tartanak nyitva.

A Zala megyei könyvtárak legfontosabb adatait részletesen közli a megyei könyvtár *Zala megye könyvtárainak statisztikai mutatói és címjegyzéke 2015-ben* című kiadványa. Megjelenik nyomtatásban, és elektronikus formában a Zala Megyei Könyvtári Portálon: <http://kszr.dfmvk.hu/kszr/statisztika>. Ezzel az összefoglalóval egy rövid helyzetképet szeretem volna bemutatni a megye könyvtári ellátásáról. Az egyes könyvtárak működési feltételeit és teljesítményét a statisztikai adatokból nyert mutatókkal tovább lehet vizsgálni, a minőségi értékeléshez ez nagyon fontos!

Sebestyénné Horváth Margit

